NORAKSTS
Lieta Nr.A420586811
A01794 – 12/43

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Valmierā 2012.gada 8.februārī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis G.Ploriņš,

piedaloties pieteicējam *N.R.*,
atbildētāja Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvim *A.B.*,
atklātā tiesas sēdē 2012.gada 18.janvārī izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc *N.R.* pieteikuma par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības – pieteicēja uzturēšanās laikā Rīgas Centrālcietumā no 2011.gada 15.februāra līdz 2.martam izsniedzot viņam tikai vienu palagu un vienu dvieli, ievietojot pārpildītā, aukstā un tumšā kamerā, kurā nebija neviena plašsaziņas līdzekļa, kā arī ierādot guļvietu divstāvu gultas 2.stāvā – atzīšanu par prettiesisku, personiskā un morālā kaitējuma EUR 4500 (Ls 3163) apmērā atlīdzināšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā 2011.gada 26.aprīlī saņemts *N.R.* (turpmāk arī pieteicējs) pieteikums par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības – pieteicēja uzturēšanās laikā Rīgas Centrālcietumā no 2011.gada 15.februāra līdz 2.martam izsniedzot viņam tikai vienu palagu un vienu dvieli, ievietojot pārpildītā, aukstā un tumšā kamerā, kurā nebija neviena plašsaziņas līdzekļa, kā arī ierādot guļvietu divstāvu gultas 2.stāvā – atzīšanu par prettiesisku, personiskā un morālā kaitējuma EUR 4500 (Ls 3163) apmērā atlīdzināšanu.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2011.gada 1.septembra lēmumu pieteikums pieņemts un ierosināta administratīvā lieta.

[2] No lietas materiāliem konstatējams turpmāk norādītais.

[2.1] Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk arī Pārvalde vai atbildētājs) 2011.gada 14.martā saņemta pieteicēja sūdzība par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, personiskā un morālā kaitējuma EUR 4500 (Ls 3163) apmērā atlīdzināšanu.

[2.2] Izskatot pieteicēja sūdzību, 2011.gada 13.aprīlī Pārvaldes priekšnieks pieņēma lēmumu Nr.1/17-R/1169 (turpmāk arī Lēmums), ar kuru pieteicēja sūdzībā norādīto Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību atzina par tiesisku un atteica personiskā un morālā kaitējuma EUR 4500 (Ls 3163) apmērā atlīdzināšanu.

[3] Uzskatot atbildētāja Lēmumu par nepamatotu, pieteicējs iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā. Savā pieteikumā pieteicējs nepiekrīt Lēmumam, lūdz atzīt Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību par prettiesisku un

atlīdzināt viņam personisko un morālo kaitējumu EUR 4500 (Ls 3163) apmērā. Pieteikumā pieteicējs norāda turpmāk minētos argumentus.

[3.1] Pieteicējs uzskata, ka ar Rīgas Centrālcietuma administrācijas un Pārvaldes ilgstošo bezdarbību un prettiesisko faktisko rīcību pret viņu tika pārkāpti tādi nacionālo un starptautisko tiesību akti, kā Latvijas Republikas Satversmes 95.pants, Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 7. un 10.pants.

Papildus pieteicējs atsaucas uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punktu un 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punktu, kā arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) 2006.gada 15.jūnija lēmuma lietā SKA-348/2006 11.punktu, 2007.gada 14.februāra lēmuma lietā SKA-186/2007 7.punktu 2007.gada 15.jūnija lēmuma lietā SKA-404/2007 11.punktu un 2010.gada 6.maija lēmumu lietā SKA-169/2010.

[3.2] Pieteicējs norāda, ka 2011.gada 15.februārī ticis konvojēts no Valmieras cietuma uz Rīgas Centrālcietumu, lai piedalītos tiesā. Rīgas Centrālcietumā, pieteicējam izsniedzot matraci un gultas veļu, izsniegts tikai viens dvielis un palags. Pieteicējs ievietots pārpildītā kamerā ar smēķētājiem. Viņam norādīta gultas vieta divstāvu gultas otrajā stāvā, kamerā nebija televizora, bija ļoti auksts, tumšs un mitrs. Kamerā nebija iespējams orientēties, lasīt un sagatavoties tiesai. Naktīs nebija iespējams gulēt aukstuma dēļ, kā arī pieteicējam bijis bail izkrist no gultas, jo tā bija augsta, bez norobežojumiem. Nebija arī nekādu palīglīdzekļu, lai varētu nokļūt gultas otrajā stāvā. Gultas saklāšana pēc cietuma administrācijas viena noteikta parauga bija pielīdzināma spīdzināšanai, jo faktiski nebija iespējams to veikt sakarā ar pieteicēja mazo augumu. Uz pieteicēja sūdzībām netika reaģēts, tikai norādīts, ka atrodas cietumā. Kad pieteicējs iesniedzis virkni rakstisku sūdzību, viņam tika izsniegts otrs palags un dvielis, kā arī televizors koplietošanai. Pieteicējs uz savām sūdzībām nevienu rakstisku atbildi nav saņēmis.

Pieteicējs uzskata, ka viņam ar Rīgas Centrālcietuma administrācijas un Pārvaldes prettiesisko rīcību ir nodarīts būtisks personiskais un morālais kaitējums, kas izpaudās kā paaugstināts iekšējais sasprindzinājums, stresa, bezcerīguma un nolemtības stāvoklis, kas izsauc pasivitāti un apātiju visās darbībās un noved pie krasām negatīvām izmaiņām uzvedībā.

[4] Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā 2011.gada 5.oktobrī saņemts atbildētāja rakstveida paskaidrojums *(lietas 42.lapa)*. Savā rakstveida paskaidrojumā tiesai atbildētājs norāda, ka pieteicēja pieteikumu neatzīst, iebilst pret pieteikumā ietverto lūgumu, pamatojoties uz Lēmumā norādītajiem argumentiem un izteiktajiem apsvērumiem.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja pieteikumā ietverto prasījumu, pamatojoties uz tajā norādītajiem apstākļiem.

Atbildētāja pārstāvis tiesas sēdē pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumos norādītajiem apsvērumiem.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar procesa dalībnieku lietā iesniegtajiem rakstveida paskaidrojumiem, secina, ka pieteikums *ir noraidāms*.

[7] Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa noteic, ka administratīvais akts ir arī lēmums, kas būtiski ierobežo iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Savukārt Administratīvā procesa likuma 89.pantā noteiktajai iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai. Tādējādi būtiskuma kritērijs piemērojams arī gadījumā, ja pieteikums iesniegts par iestādes faktisko rīcību. Būtiskuma kritērijs attiecībā uz cilvēktiesību ierobežojumu ir obligāts, lai atzītu, ka lieta vispār ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā (*sk., piem., Senāta 2010.gada 9.jūlija sprieduma lietā SKA-126/2010 16.punktu*).

Latvijas Republikas Satversmes 95.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Konvencijas 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt. Pakta 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt Pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji Pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas Paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami (*General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92, Human Rights Committee, para 3).*

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka no Konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punkts, 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts)*.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka no spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās un sodīšanas aizlieguma izriet valsts pienākums nodrošināt ieslodzītajiem pienācīgus apstākļus ieslodzījuma vietā un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu.

[8] Izskatāmā lieta ierosināta par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības – pieteicēja uzturēšanās laikā Rīgas Centrālcietumā no 2011.gada 15.februāra līdz 2.martam izsniedzot viņam tikai vienu palagu un vienu dvieli, ievietojot

pārpildītā, aukstā un tumšā kamerā, kurā nebija neviena plašsaziņas līdzekļa, kā arī ierādot guļvietu divstāvu gultas 2.stāvā – atzīšanu par prettiesisku, personiskā un morālā kaitējuma EUR 4500 (Ls 3163) apmērā atlīdzināšanu.

Tādējādi konkrētajā gadījumā tiesai primāri ir jānoskaidro, vai pieteicēja sadzīves apstākļi Rīgas Centrālcietuma kamerā Nr.32, laika posmā 2011.gada 15.februāra līdz 16.februārim, un kamerā Nr.77, laika posmā no 2011.gada 16.februāra līdz 2.martam, bijuši necilvēcīgi vai pazemojoši.

[9] Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" 8.punkts noteic, ka gultas piederumu normas vienam ieslodzītajam un to lietošanas termiņus nosaka saskaņā ar šo noteikumu 5.pielikumu. Savukārt šo noteikumu 5.pielikums noteic, ka notiesātais uz 3 gadiem nodrošināms ar vienu matraci, spilvenu un segu (pusvilnas), bet uz vienu gadu ar spilvendrānu, diviem palagiem un diviem dvieļiem.

No izskatāmās lietas materiāliem ir konstatējams, ka pieteicējam 2011.gada 15.februārī izsniegts viens matracis, viens spilvens, viena segu, viena spilvendrāna, viens palags un viens dvielis. Savukārt otrs palags un otrs dvielis izsniegts 2011.gada 25.februārī, pēc pieteicēja 2011.gada 21.februāra iesnieguma saņemšanas.

Tādējādi ir secināms, ka pieteicējs jau ar pirmo dienu Rīgas Centrālcietumā bija nodrošināts ar visiem viņam paredzētajiem gultas piederumiem, līdz ar to arī secināms, ka viņš ar gultas piederumiem nodrošināts tādā apmērā, kas nepārkāpj noteikto cilvēktiesību minimumu. Šo secinājumu, tiesas ieskatā, nevar ietekmēt tas faktiskais apstāklis, ka pieteicējam otrs dvielis un otrs palags izsniegts tikai vienpadsmitajā dienā.

[10] Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77.panta pirmā daļa noteic, ka dzīvojamās platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 2,5 m^2 vīriešiem. Kameru Nr.32 un Nr.77 platība atbilst šīs normas minimālajām prasībām arī tad, ja tajā ir ievietoti 14 ieslodzītie.

Taču tiesas ieskatā tas neļauj automātiski secināt, ka cilvēktiesību standarti ir ievēroti. Ņemot vērā, ka šī norma nosaka tikai minimālo platību kamerai un pieļauj arī lielākas platības nodrošināšanu, tiesai ir jāpārbauda, vai atbilstoši cilvēktiesību standartiem ieslodzītajiem nebūtu nodrošināma lielāka platība. Tiesa konstatē, ka Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komiteja savos ziņojumos vairākkārt ir ieteikusi grozīt Latvijas Sodu izpildes kodeksu un noteikt, ka platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 4 m^2 *(sk., piemēram, Report to the Latvian Government on the visit to* Latvia *carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 November to 7 December 2007, para 36,* http://www.cpt.coe.int/documents/lva/2009-35-inf-eng.htm#_Toc196040774*).*

Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka cietuma kameras platība ir būtisks aspekts, kas jāņem vērā, izvērtējot, vai ieslodzījuma apstākļi ir pazemojoši. Ja uz vienu ieslodzīto ir mazāk nekā 3 m^2, tad Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā kamera ir uzskatāma par tik pārapdzīvotu, ka tas pats par sevi ir pamats Konvencijas 3.panta pārkāpuma konstatēšanai. Ja kameras platība ir

lielāka, tad ir nepieciešams vērtēt arī citus apstākļus, it īpaši, ventilācijas pieejamību, dabiskā apgaismojuma un dabiskās ventilācijas nodrošināšanu, apkures piemērotību, sanitāros apstākļus un to, vai tualetē ir nodrošināts privātums. Līdz ar to pat gadījumos, kad kameras platība bija 3 – 4 m^2 uz vienu ieslodzīto, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir konstatējusi Konvencijas 3.panta pārkāpumu, ja tika konstatēts ventilācijas un apgaismojuma trūkums *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 22.oktobra sprieduma lietā „Orchowski pret Poliju" 122.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 20.oktobra sprieduma lietā „Mandic un Jovic pret Poliju" 122.punkts).* Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka spīdzināšanas, necilvēcīgas un pazemojošās apiešanās un sodīšanas aizliegums un līdz ar to arī Satversmes 95.pants ir pārkāpts, ja dzīvojamās platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam ir mazāka par 3 m^2. Līdz ar to arī Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77.panta pirmā daļa ir jāpiemēro tā, lai ikvienam ieslodzītajam tiktu nodrošināta vismaz 3 m^2 liela telpa kamerā.

Ņemot vērā Rīgas Centrālcietuma kameras Nr.32 un Nr.77 platību, kura katrā kamerā ir 56 m^2 (4m × 14m), kā arī tajās maksimāli ievietoto petrsonu skaitu – 14, kuram tiesas sēdē piekrita arī pieteicējs *(lietas 75.lapa),* tiesa secina, ka šo kameru platība – 4 m^2 uz vienu ieslodzīto – atbilst cilvēktiesību standartiem. Tiesas secinājumu pēc būtības apstiprina arī Tiesībsarga 2010.gada 15.septembra un 2011.gada 30.marta atzinumi Nr.1-5/205 un Nr.6-6/96 (turpmāk – Atzinumi), kuros nav konstatēta šo kameru pārapdzīvotība *(lietas 60. – 63.lapa).*

[11] Pieteicējs norādījis, ka Rīgas Centrālcietuma kameras Nr.32 un Nr.77 bijušas aukstas, kas pieteicējam traucējis naktīs gulēt, un tumšas, kas viņam liedzis orientēties gan telpā, gan laikā, kā arī liedzis lasīt un tādēļ arī normāli sagatavoties tiesai.

Pārvalde nepiekrīt pieteicēja norādītajam par aukstajām kamerām un, atsaucoties uz Rīgas Centrālcietuma 2011.gada 12.aprīļa informāciju Nr.3/9-4085 *(lietas 47.lapa)*, norāda, ka ziemas apkures sezona Rīgas Centrālcietumā uzsākta 2010.gada 18.oktobrī, apkures laikā cietuma apkures sistēma strādājusi bez traucējumiem, uzturot kamerās temperatūru ne mazāk par 18 grādiem pēc Celsija. Savukārt no Tiesībsarga 2011.gada 30.marta atzinuma Nr.6-6/96, kas noformēts par 2011.gada 10.martā veikto pārbaudi Rīgas Centrālcietumā, tai skaitā arī kamerā Nr.77, neizriet, ka kameras būtu aukstas. Pie tam šajā atzinumā norādīts, ka ieslodzītās personas pārbaudes laikā izteikušas dažāda veida sūdzības, starp kurām sūdzības par apkuri nav minētas.

Izvērtējot iepriekš minēto, tiesa secina, ka izskatāmajā lietā nav gūts apstiprinājums tam, ka Rīgas Centrālcietuma kamerās Nr.32 un Nr.77, laikā kamēr tajās atradās pieteicējs, nebūtu nodrošināta atbilstoša temperatūra.

Attiecībā par neatbilstošo apgaismojumu Rīgas Centrālcietuma kamerās Nr.32 un Nr.77, Pārvalde norādījusi, ka kamerā Nr.32 ir viens logs (2m × 1,4m), kas aizpildīts ar stikla blokiem. Kameras dabiskajai vēdināšanai logā ir divi atverami vēdināšanas lodziņi (20cm × 35cm). Apgaismojumu kamerā nodrošina divi lieli gaismekļa ķermeņi pa divām ar 58 vatu jaudu lielām dienas gaismas spuldzēm. Savukārt kamerā Nr.77 ir 2m × 1,4m liels logs. Pašā logā ierīkots

stiklots loga rāmis, bet kameras vēdināšanai loga rāmī iebūvēti divi (20cm × 80cm) veramie vēdināšanas lodziņi. Drošības apsvērumu dēļ logs no ārpuses nodrošināts ar metāla režģi. Mākslīgo apgaismojumu šajā kamerā nodrošina divi gaismekļa ķermeņi. Katrs gaismekļa ķermenis paredzēts vienai ar 40 vatu jaudu lielai dienas gaismas spuldzei.

No izskatāmās lietas materiāliem arī konstatējams, ka 2010.gada 15.jūnijā Tiesībsarga biroja darbinieki veikuši pārbaudi Rīgas Centrālcietumā, kuras laikā cita starp konstatēja, ka kamera Nr.32 ir tumša, ar vāju mākslīgo apgaismojumu, dabiskā apgaismojuma vispār nav, jo logam priekšā piestiprinātas dzelzs konstrukcijas. Vienlaicīgi par šo pārbaudi nofomētajā 2010.gada 15.septembra atzinumā Nr.1-5/205 Tiesībsargs arī norādījis, ka regulāri tiek saņemtas sūdzības par nepietiekamu dabisko apgaismojumu cita starp arī kamerā Nr.77. Līdzīgi kā karantīnas kamerām tās loga priekšā piestiprinātas dzelzs konstrukcijas, bet kameras mākslīgais apgaismojums ir tik vājš, ka ieslodzītajiem var pasliktināties redze. Tādēļ Tiesībsargs aicinājis veikt nepieciešamos pasākumus, lai kamerās tiktu nodrošināts normāls dabiskais apgaismojums, un lūdzis informēt viņu par veiktajiem pasākumiem.

2010.gada 7.oktobra atbildē Rīgas Centrālcietuma priekšnieka vietnieks norādījis, ka metāla konstrukcijas („žalūzijas") no kameru logiem tiks noņemtas pakāpeniski, bet 2010.gada 14.februāra vēstulē viņš cita starp informējis, ka kameras Nr.77 logos esošie stikla bloki izņemti un to vietā iebūvēts iestiklots loga rāmis.

2011.gada 10.martā Tiesībsarga biroja darbinieki atkārtoti veikuši pārbaudi Rīgas Centrālcietumā. Šīs pārbaudes rezultātā izdarīts secinājums, ka Tiesībsarga rekomendācija par dabiskā apgaismojuma nodrošināšanu nav izpildīta. Joprojām logiem priekšā ir metāla drošības konstrukcijas („žalūzijas"), kuras nepieļauj dienas gaismas iekļūšanu kamerā.

Ņemot vērā minētos faktiskos apstākļus, kas konstatēti 8 mēnešus pirms pieteicēja ievietošanas šajās kamerās un 8 dienas pēc viņa etapēšanas (aizvešanas), kā arī remontdarbus, kas 2010.gada novembrī veikti kamerā Nr.32 *(lietas 47.lapa)*, ir secināms, ka laika posmā 2011.gada 15.februāra līdz 16.februārim pieteicējs atradies kamerā Nr.32, kurā nebija nodrošināts dabīgais apgaismojums. Savukārt laika posmā 2011.gada 16.februāra līdz 2.martam pieteicējs atradies kamerā Nr.77, kurā nebija nodrošināts ne dabīgais apgaismojums, ne arī pietiekams mākslīgais apgaismojums. Attiecībā par mākslīgo apgaismojumu, tiesa secina, ka kamerā Nr.32, pēc 2010.gada novembrī veiktajiem remontdarbiem, kuru rezultātā kamerā esošā mākslīgā apgaismojuma jauda palielināta gandrīz trīs reizes, no 80 (2 × 40) vatiem uz 232 (4 × 58) vatiem, tas varētu būt pietiekams, lai kamērā būtu iespējams lasīt. Tomēr kamerā Nr.77 esošais mākslīgais apgaismojums, kura jauda ir 80 vati, ņemot vērā kameras platību – 56 m^2, acīmredzami ir nepietiekams, lai ieslodzītie varētu lasīt.

Līdz ar to tiesa atzīst par pamatotu pieteicēja argumentu, ka kamera Nr.77 bijusi tumša un tas viņam liedzis lasīt un, ņemot vērā Tiesu informācijas sistēmā esošo informāciju, ka pieteicējs piedalījies 2011.gada 22.februāra tiesas sēdē Senātā, traucējis viņam normāli sagatavoties tiesas sēdei.

[12] Pieteicējs arī norādījis, ka ne kamerā Nr.32, ne arī kamerā Nr.77 nav bijis neviena plašsaziņas līdzekļa.

Latvijas sodu izpildes kodeksa 47.[1] panta pirmā un otrā daļa *(likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 2011.gada 10.augustam)* noteica, ka notiesātajiem, kas izcieš sodu cietumos, atļauts lietot televizorus un tranzistoru radiouztvērējus, Brīvības atņemšanas iestāžu iekšējās kārtības noteikumos noteiktajā kārtībā. Savukārt Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" 40.punkts noteic, ka, saņemot brīvības atņemšanas iestādes administrācijas atļauju, notiesātie kamerās un koplietošanas telpās dienas kārtībā noteiktajā laikā var lietot personiskos radiouztvērējus, televizorus un tiem pievienojamās videospēles.

Tātad notiesātajiem, kuri izcieš sodu cietumos ir tiesības, saņemot cietuma administrācijas atļauju, lietot televizorus un tranzistoru radiouztvērējus. Tomēr ne no minētajām tiesību normām, ne arī no citām neizriet iestādes pienākums nodrošināt katru notiesāto ar televizoru vai radiouztvērēju.

No izskatāmās lietas materiāliem ir konstatējams, ka pieteicējs Rīgas Centrālcietumā 2011.gada 15.februārī ieradies bez personīgās sadzīves tehnikas. 2011.gada 21.februārī viņš uzrakstījis cietuma priekšniekam adresētu iesniegumu, kurā cita starp lūdzis nodrošināt viņu ar iespēju noskatīties ziņas. 2011.gada 24.februārī pieteicējs no cietuma uzraudzības daļas darbiniekiem saņēmis lietošanā televizoru *(lietas 50.lapa)*.

Ņemot vērā minēto, ir secināms, ka Rīgas Centrālcietuma administrācijai nebija pienākums aprīkot kameras Nr.32 un Nr.77 ar televizoru vai radiouztvērēju. Vēl vairāk, saņemot pieteicēja iesniegumu, cietuma administrācija, ņemot vērā savas iespējas, trīs dienu laikā nodrošināja viņu ar televizoru un pieteicējs turpmākās dienas varēja to skatīties. Līdz ar to tiesa nekonstatē ne prettiesiskumu cietuma administrācijas rīcībā, ne arī pieteicēja cilvēktiesību minimuma pārkāpumu.

[13] Pieteicējs arī norādījis, ka guļamvieta viņam ierādīta divstāvu gultas otrajā stāvā, tādēļ naktīs viņam nebija iespējams gulēt, jo baidījies izkrist no gultas, iekļūšana gultā un gultas saklāšana, ņemot vērā viņa mazo augumu, bijusi praktiski neiespējama un pielīdzināma spīdzināšanai.

Latvijas sodu izpildes kodeksa 77.panta otrā daļa noteic, ka notiesātajiem ierādāma individuāla guļamvieta.

Konkrētajā gadījumā nav strīda par to, ka pieteicējam šāda individuāla guļamvieta bija nodrošināta. Strīds ir par to, vai cietuma administrācijas rīcība, guļamvietu pieteicējam ierādot divstāvu gultas otrajā stāvā, ir vērtējama kā necilvēcīga un pazemojoša attieksme pret viņu.

No izskatāmās lietas materiāliem, tai skaitā no pieteicēja tiesas sēdē paskaidrotā *(lietas 76.lapa)*, ir secināms, ka viņa medicīniskajā kartē nav norādītas veselības problēmas vai ierobežojumi, kas liegtu pieteicējam gulēt divstāvu gultas otrajā stāvā. Arī pieteicēja augums – 170 cm, tiesas ieskatā, nav objektīvs šķērslis, lai pieteicējam ierādītu guļamvietu tikai gultas pirmajā stāvā. Bez tam, tiesa arī nekonstatē, ka pieteicējs laika posmā no 2011.gada 15.februāra līdz 2.martam, kad Rīgas Centrālcietumā viņš gulējis divstāvu gultas otrajā stāvā, par to būtu izteicis kādu neapmierinātību. Gluži pretēji, viņa

2011.gada 21.februāra cietuma priekšniekam adresētajā iesniegumā, pieteicējs norādījis gan par vienu palagu, gan par televizora nepieciešamību, bet par ciešanām, kas tiek radītas ar gulēšanu otrajā stāvā, pieteicējs neko nav norādījis.

Tādējādi tiesa secina, ka cietuma administrācijas rīcība, ierādot pieteicējam guļamvietu divstāvu gultas otrajā stāvā, nav vērtējama kā necilvēcīga un pazemojoša, līdz ar to nav konstatējams pieteicēja cilvēktiesību minimuma pārkāpums.

[14] Ņemot vērā sprieduma 9., 10., 11., 12. un 13.punktā minēto tiesa secina, ka laika posmā no 2011.gada 16.februāra līdz 2.martam, kamēr pieteicējs atradies Rīgas Centrālcietuma kamerā Nr.77, kurā nebija nodrošināts ne dabīgais apgaismojums, ne arī pietiekams mākslīgais apgaismojums, ir noticis viņa cilvēktiesību minimuma pārkāpums, jo apgaismojuma trūkums vērtējams kā necilvēcīgs un pazemojošs.

Līdz ar to tiesa Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību – laika posmā no 2011.gada 16.februāra līdz 2.martam pieteicēju turot kamerā Nr.77, kurā nebija nodrošināts pietiekams apgaismojums – atzīst par prettiesisku.

[15] Administratīvā procesa likuma 92.pants noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Savukārt Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.pants noteic, ka likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu (turpmāk zaudējumu atlīdzinājums), kas nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību. Šā likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka iestāde zaudējumus var nodarīt ar darbību izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies. Savukārt, šā likuma 5.pants noteic, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu ir cietušajam, proti, privātpersonai, kas ir prettiesiska administratīvā akta adresāts vai trešā persona Administratīvā procesa likuma izpratnē, kā arī privātpersonai, pret kuru ir tieši vērsta vai kuru tieši skar iestādes prettiesiska faktiskā rīcība.

No minētajām tiesību normām secināms, ka persona var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu (arī morālā un personiskā kaitējuma), ja zaudējumi nodarīti ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību, kas atzīta par prettiesisku.

Izskatāmajā lietā tiesa Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību – laika posmā no 2011.gada 16.februāra līdz 2.martam pieteicēju turot kamerā Nr.77, kurā nebija nodrošināts pietiekams apgaismojums – atzina par prettiesisku, līdz ar to pieteicējs var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu, kas nodarīti ar šo Rīgas Centrālcietuma prettiesisko faktisko rīcību.

[16] Saistībā ar turēšanas apstākļiem Rīgas Centrālcietumā laika posmā no 2011.gada 15.februāra līdz 2.martam pieteicējs prasa atlīdzināt personisko un morālo kaitējumu EUR 4500 (Ls 3163) apmērā.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta pirmā daļa noteic, ka personiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir kaitējums, kas ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās

personas dzīvībai, fiziskajai integritātei, veselībai, brīvībai, godam un cieņai, personiskam un ģimenes noslēpumam vai komercnoslēpumam, autortiesībām vai citām nemantiskajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm. Minētā likuma 9.panta izpratnē morālais kaitējums ir fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantu personisko un morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus (panta pirmā daļa). Morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 3000 latiem. Ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 5000 latiem, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 20 000 latiem (panta trešā daļa). Ja tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, morālā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās (panta ceturtā daļa).

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmā daļa paredz, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas.

[17] Kā pamatojumu personiskajam un morālajam kaitējumam pieteicējs norādījis, ka Rīgas Centrālcietuma prettiesiskās faktiskās rīcības rezultātā viņam bijis paaugstināts sasprindzinājums, bezcerīgums, nolemtības stāvoklis, kas izsaucis pasivitāti un apātiju visās darbībās. Iekšējais sasprindzinājums, uzbudinājuma un stresa stāvoklis bieži novedis pie krasām negatīvām izmaiņām uzvedībā.

Pēc būtības pieteicējs norādījis uz savām veselības problēmām, kas radušās Rīgas Centrālcietuma prettiesiskās faktiskās rīcības rezultātā, kas radījušas personisko kaitējumu, kā arī uz savām ciešanām, kas radījis pieteicējam morālo kaitējumu.

Tā kā pieteicējs nav iesniedzis medicīniskos dokumentus, kas apliecinātu, ka pēc atrašanās laika posmā no 2011.gada 16.februāra līdz 2.martam Rīgas Centrālcietuma 77.kamerā viņam radušās veselības problēmas, tiesa noraida pieteicēja pieteikumu daļā par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

Attiecībā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu tiesa norāda, ka morālais kaitējums tiek prezumēts, proti, tiek pieņemts, ka konkrēts aizskārums konkrētajai personai varētu izraisīt nepamatotas ciešanas *(sk. I.Gredzena. Valsts atbildība un tās veidi. Zaudējumu atlīdzība administratīvajā procesā. Rīga: izdevniecība „Nordik", 2004, 71., 89.lpp.).* Morālais kaitējums ir subjektīvs jēdziens, tie ir personas iekšēji pārdzīvojumi. Pārdzīvojumu intensitāte kādā laika posmā netiek ietekmēta no tā, ka beigās reālas sekas nav iestājušās, jo visu

šo laiku persona nezina, kā situācija atrisināsies *(sk. Senāta 2008.gada 3.aprīļa sprieduma lietā SKA-103/2008 13.punktu)*.

Tātad morālais kaitējums atbilstoši tā definējumam ir personas ciešanas un attiecīgi tās nav pierādāmas. Tādēļ, lai konstatētu personas morālās ciešanas, pietiek ar personas apgalvojumiem un paskaidrojumiem.

Saskaņā ar Atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmo daļu morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

Iepazinusies ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi atlīdzinājuma noteikšanas gadījumos, tiesa secina, ka, nosakot atlīdzinājuma apmēru, parasti tiek ņemts vērā, vai pārkāpums ir saistīts ar cietušā personas ilgstošu atrašanos prettiesiskajā stāvoklī, kā arī taisnīguma apsvērumi. Piemēram, 2004.gada 2.decembra spriedumā lietā *Farbtuhs pret Latviju* tiesa vērtēja notiesātā ilgstošo atrašanos ieslodzījuma laikā apstākļos, kas bija viņa veselības stāvoklim nepiemēroti. Arī 2003.gada 29.aprīļa spriedumā lietā *Dankevich v. Ukraine* tiesa, nosakot atlīdzinājuma apmēru, ņēma vērā tiesību aizskāruma ilgstošo raksturu.

Izvērtējot konkrētās lietas apstākļus, tiesa uzskata, ka pieteicēja atrašanās Rīgas Centrālcietumā cilvēka turēšanai nepiemērotos apstākļos (nepietiekams dabiskais un mākslīgais apgaismojums) laika periodā no 2011.gada 16.februāra līdz 2011.gada 2.martam ir radījuši pieteicējam morālo kaitējumu. Līdz ar to saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešo daļu maksimālais morālā kaitējuma atlīdzinājums pieļaujams apmērā līdz 3000 latiem.

Tiesa ir iepazinusies ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem, kur konstatēta necilvēcīga un pazemojoša apiešanas ar personu saistībā ar ieslodzījuma apstākļiem, kā arī ar personai piešķirto nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru, piemēram,

- pārapdzīvotība kamerās, slikti higiēniski apstākļi, mazs pastaigu laukums, tā pati telpa tiek lietota gulēšanai un ēšanai; pakļaušana pasīvai smēķēšanai. Aizskāruma ilgums – aptuveni 3 gadi *(lieta Florea v. Romania, ECT 2010.gada 14.septembra spriedums lietā Nr.37186/03)*.

- pārapdzīvotība, ierobežotas iespējas uzturēties ārpus kameras, slikts apgaismojums un ventilācija un sanitārie apstākļi, kā arī papildus konstatēts Konvencijas 13.panta (Tiesības uz efektīvu aizsardzības nodrošinājumu) pārkāpums. Aizskāruma ilgums – vairāk par gadu *(lieta Bazjaks v. Latvia, ECT 2010.gada 19.oktobra spriedums lietā Nr.71572/01)*.

Tātad minētajās lietās Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir konstatējusi nevis vienu, bet virkni pārkāpumus, kā arī tiesību aizskārumi salīdzinoši ar konkrēto lietu ir bijuši ilgstoši.

Tāpat tiesa ņem vērā Administratīvās apgabaltiesas praksi līdzīgās lietās Nr.A42583206 un Nr.A42645308, kurās apgabaltiesa: 1) atzina par prettiesisku Valsts policijas Ventspils pilsētas un rajona policijas pārvaldes Īslaicīgās aizturēšanas izolatora faktisko rīcību, 145 dienas nenodrošinot personai tiesības uz ikdienas pastaigu, kā arī cilvēka cieņai atbilstošus personu turēšanas

apstākļus (higiēnas, kameras aprīkojuma, apgaismojuma, siltuma uzturēšanas, guļampiederumu nenodrošināšana, dienas gaismas un pastaigas nenodrošināšana), kā arī nepamatoti ierobežojot tiesības uz saraksti un sazināšanos pa telefonu, un uzlika par pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt personai ar minēto rīcību nodarīto morālo kaitējumu 2500 latu apmērā; 2) atzina par prettiesisku Jēkabpils cietuma administrācijas faktisko rīcību, turot (ievietojot) ieslodzīto soda izolatorā, kurā nebija pienācīga apgaismojuma un cilvēka cieņai atbilstošu personu turēšanas apstākļu, uz 10 diennaktīm, un uzlika par pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt personai ar minēto rīcību nodarīto morālo kaitējumu Ls 200 apmērā.

Nosakot atlīdzinājumu, tiesa ņem vērā Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantā atlīdzinājuma noteikšanai noteiktos kritērijus, tiesību aizskāruma īslaicīgumu – 14 diennaktis, kā arī taisnīguma apsvērumus. Tāpat tiesa ņem vērā faktu, ka attiecīgās darbības netika vērstas tieši pret pieteicēju ar mērķi radīt viņam nepilnvērtības sajūtu, pazemot vai noniecināt, pret pieteicēju netika pieļauta atšķirīga attieksme, jo visi kamerā Nr.77 esošie ieslodzītie ātradās vienādos apstākļos. Tomēr vērā ņemams arī tas faktiskais apstāklis, ka 8 mēnešus pirms pieteicēja ievietošanas kamerā Nr.77 Tiesībsargs Rīgas Centrālcietuma priekšnieku aicinājis veikt nepieciešamos pasākumus, lai kamerās, tai skaitā arī kamerā Nr.77, tiktu nodrošināts normāls dabiskais apgaismojums, kas pēc būtības ignorēts.

Ņemot vērā minēto, tiesa uzskata, ka ir pamats pieteicēja prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu apmierināt daļā, atlīdzinot pieteicējam morālo kaitējumu 100 latu apmērā. Tiesas ieskatā šāds atlīdzinājums ir atbilstošs pieteicēja aizskarto tiesību nozīmīgumam, smagumam un aizskāruma ilgumam, tas sniegs gandarījumu pieteicējam, kā arī atturēs Rīgas Centrālcietumu no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē.

[18] Ņemot vērā visu spriedumā iepriekš minēto, tiesa atzīst Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību – laika posmā no 2011.gada 16.februāra līdz 2.martam pieteicēju turot kamerā Nr.77, kurā nebija nodrošināts pietiekams apgaismojums – par prettiesisku, uzliek par pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt pieteicējam nodarīto morālo kaitējumu Ls 100 apmērā, kā arī noraida pieteikumu pārējā daļā. Līdz ar to pieteicēja pieteikums ir apmierināms daļēji.

[19] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo un otro daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas bijis atbrīvots un pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, valsts nodevu piespriež no atbildētāja.

Tiesa konstatē, ka izskatāmajā lietā pieteicējs ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2011.gada 1.septembra lēmumu pilnībā atbrīvots no valsts nodevas samaksas, līdz ar to tā piespriežama no Pārvaldes.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta otro daļu, 246. – 251.pantu, 253.panta piekto daļu, 255.panta trešo daļu, 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

daļēji apmierināt *N.R.* pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību – laika posmā no 2011.gada 16.februāra līdz 2.martam pieteicēju turot kamerā Nr.77, kurā nebija nodrošināts pietiekams apgaismojums.

Uzlikt par pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt *N.R.* nodarīto morālo kaitējumu Ls 100 apmērā.

Piespriest no Ieslodzījumu vietu pārvaldes par labu valstij valsts nodevu Ls 20 (divdesmit latu) apmērā.

Noraidīt *N.R.* pieteikumu pārējā daļā.

Tiesas spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā divdesmit dienu laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2012.gada 8.februārī.

Tiesnesis *(paraksts)* G.Ploriņš

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās rajona tiesas

tiesnesis_____G.Ploriņš
Valmierā, 2012.gada 8.februārī